

Tviler på Breivik-diagnose

Flere eksperter stiller spørsmål ved om grunnlaget for å erklære Anders Behring Breivik (32) for schizofren, er godt nok begrunnet.

► terrorangrepet

PER ANDERS JOHANSEN
ANDREAS BAKKE FOSS
per.johansen@aftenposten.no

Aftenposten har fått to faglige eksperter til å lese og gå gjennom de sakkyndiges rapport om Anders Behring Breiviks mentale helse. De er kritiske til flere sentrale punkter i diagnosen, og mener rapporten ikke dokumenterer diagnosen den terror-siktede har fått.

Manglende begrunnelse

Debatten raser etter at de to rettsoppnevnte psykiaterne Synne Sørheim og Torgeir Husby i forrige uke konkluderte med at Behring Breivik var paranoid schizofren. Med en slik diagnose er han ikke strafferettslig tilregnelig.

De sakkyndige har ikke ønsket å kommentere innholdet i rapporten.

Svenn Torgersen, professor emeritus i klinisk psykologi, og Arne Thorvik, lege spes. psykiatri, tidligere fengselslege på Ullersmo og sakkyndig i straffesaker siden 1992, har lest rapporten uavhengig av hverandre for å gi sine vurderinger av den.

De to understreker at de kun har rapporten å bygge sine vurderinger på, og ikke har møtt

den siktede. Men både Torgersen og Thorvik reagerer på flere forhold ved rapporten og det de oppfatter som manglende begrunnelser.

– Rapportens begrunnelse for valg av diagnostiske kjennetegn synes ikke å treffe. Dette utelukker ikke at han er paranoid schizofren. Men rapporten dokumenterer ikke det, etter min mening, sier Torgersen. Thorvik mener også diagnosen Behring Breivik får, ikke er underbygget i rapporten.

– Jeg skal være så ydmyk som å si at konklusjonen paranoid schizofreni kan være riktig, men den er langt fra tilstrekkelig underbygget. Hovedinnvendingen er at alternative forståelsesformer av gjerningsmannen og handlingen knapt er drøftet, sier Thorvik.

«Bisarre tanker»

Psykiatriens bruk av ordet «bisarr» skiller seg drastisk fra hva som er vanlig dagligtale. En «bisarr» vrangforestilling skal være fullstendig umulig, naturlovstridig og uten noen som helst gjenklang i vår kultur.

Torgersen mener rapporten gir grunn til å spørre om Behring Breiviks diagnose er «paranoid psykotisk», men ikke schizofren. Torgersen mener hans vrangforestillinger ikke tilfredsstillende psykiatriens krav til beskrivelsen «bisarr».

– Det er mulig Behring Brei-

VAR ALDRI I TVIL: De to rettsoppnevnte sakkyndige i Breivik-saken har aldri vært i tvil om konklusjonen, sier psykiater Torgeir Husby (i midten). Tirsdag morgen overleverte han sakkyndigrapporten til tingrettsdommer Nina Opsahl i Oslo tingrett (til h.). FOTO: HEIKO JUNGE, SCANPIX

vik har bisarre vrangforestillinger og er paranoid schizofren, og har vært det en stund, men argumentene for det holder ikke, sier Torgersen.

Skal man kunne si at det foreligger en psykotisk, paranoid vrangforestilling, må tanken ikke være en rimelig antagelse, og ikke i tråd med tanker som gjør seg gjeldende i de grupper man er del av eller identifiserer seg med, ifølge Torgersen.

PROFESSOR SVENN TORGERSEN

«Jeg finner ikke noe sted dokumentert at bisarre vrangforestillinger foreligger»

Slike vrangforestillinger kan sannsynliggjøre at det dreier seg om en mindre alvorlig diagnose: paranoid psykose, eller en mer alvorlig

diagnose, paranoid schizofreni. I siste tilfelle må det foreligge påvirkningsideer eller bisarre vrangforestillinger.

– Jeg finner ikke noe sted dokumentert at bisarre vrangforestillinger foreligger. Det er heller ikke dokumentert at det foreligger influens-symptomer, sier Torgersen.

Quisling vs. Behring Breivik

Thorvik er mest kritisk til at de sakkyndige i liten grad ser etter alternative forklaringer til psykose på Behring Breiviks handlinger. Han trekker paralleller til de psykiatriske vurderingene som ble gjort av Vidkun Quisling.

Quisling ga uttrykk for å ha forstått universets gåte og ha en gudegitt misjon for å frelse verden i «hellig krig». Han sam-

menlignet seg med Hellig Olav. Den gang ble dette tolket av de sakkyndige som fabuleringer. Quisling selv produserte ut fra sin ideologi, kanskje som kompensasjon for tidligere motgang.

– Spørsmålet om Behring Breivik kan ha en avvikende personlighet, er så vidt jeg kan se begrenset til seks linjer i sammendraget, sier Thorvik.

Thorvik, som har lest rapporten for Aftenposten, mener retten må utpeke nye sakkyndige for å få en helt uavhengig vurdering fra flere hold.

Dette mener ekspertene om de omstridte punktene

De to ekspertene som har lest rapporten kommenterer de mest omstridte og debatterte punktene i rapporten slik:

1. Ute av stand til å fungere på nesten alle områder?

De sakkyndige: Konkluderer med at Behring Breivik var og er «ute av stand til å ta vare på seg selv». «Etter at observanden flytter hjem til sin mor i 2006 blir hans funksjonstap totalt».

Kommentar: Torgersen: Behring Breivik foretar sære valg når han bor hjemme, uten inntekt og bedriver selvstudier. Han lar seg oppvarte av moren, men særlig funksjonssvikt er det ikke dokumentert at foreligger.

Thorvik: Det er ikke uvanlig at menn i 20-årene flytter hjem til mor, som tar hånd om klesvask og matlaging. Dette burde i alle fall ha vært problematisert, sier Thorvik.

2. Er han suicidal?

De sakkyndige: Mener Behring Breivik er suicidal siden han én gang den siste måneden har vurdert å ta sitt liv.

Kommentar:

Thorvik: Jeg synes suicidalvurderingen er påfallende. Han ser gjennomgående at han ikke er suicidal, og at det er en handling som han normativt tar avstand fra. Han har klare fremtidsplaner, bl.a. at han skal bli en svært betydningsfull person i et kommende Norge.

3. Er det psykotisk å tro at man blir avlyttet?

De sakkyndige: Mener det er et psykotisk trekk ved Breivik at han under planleggingen av terrorhandlingen hadde tanker om avlytting, og trodde han så sivilkledd politi.

Kommentar:

Torgersen: På generelt grunnlag må det sies at en person med slike planer over så lang tid, neppe er normal om han ikke frykter avlytting. Med andre ord, hans frykt for avlytting bidrar ikke til psykose-diagnosen.

Thorvik: Kan ikke dette tolkes som en realisme? Dersom politiet hadde fungert optimalt, skulle han jo nettopp ha vært overvåket over lang tid.

4. Mener å vite hva andre tenker?

De sakkyndige: Det er et psykotisk symptom at Behring Breivik sier at han kan se hva andre tenker.

Kommentar: Torgersen: Slik det forekommer i rapporten mener han at hans studium av psykologi og selgererfaring gjør at han har glimrende evner til å avsløre om folk lyver. Dette vil nok mange som anses som svært normale også tro og hevde, og han stiller ikke sitt lys under en skjeppe.

Thorvik: Uttalelsene til Behring Breivik kan også tolkes dithen at han anser seg som en trenet salgsmann og med stor sannsynlighet kan gjette seg til dette.

5. Er det paranoid å mene at medias dekning av Serbia-krigen var forvrengt?

De sakkyndige: «Observanden gir under samtalen uttrykk for tanker om at Fremskrittspartiet er redigert, og historien

om invasjonen av Serbia forvrengt i medier/mediene. Fenomenene vurderes som paranoide vrangforestillinger».

Vurdering: Torgersen: Vi kjenner til at det fra anerkjente internasjonale organisasjoner er blitt reist sterk kritikk mot hvordan mediene har behandlet krigshandlinger i tidligere Jugoslavia. Dette er velkjent, uten at jeg vil si noe om hvor berettiget kritikken er.

– Ville provosere med ekstreme uttalelser

Terrortiltalte Anders Behring Breivik ville i samtalen med de sakkyndige psykiaterne, Torgeir Husby og Synne Sørheim, flytte grensene for hva som oppfattes som ekstremt. Uttalelsene kan ha bidratt til at de to psykiaterne konkluderte med at Anders Behring Breivik hadde bisarre vrangforestillinger og led av paranoid schizofreni. En konklusjon psykiater Torgeir Husby har sagt han tidlig begynte å bli sikker på.